

Eesti põdraasurkonna lubatav arvukus, loendusandmed, küttimiskvoot, arvukuse oodatav muutus 2005-2006. A real üldloenduse ja P real progn põhine KVOOT J. Tõnisson juuli 2005 Lisa 1

PIIR-KOND, maakond	Põdra elupaiku ha suurenenas	Lubatav arvukus, is kahj. alal / kk-str/JS maks	Arvukus 2004 A-ametl andmeil 2004-2005 P-progn 2004 ja 2005			Juurdekasv (vasikaid, is.) saja vana-loomaa looma 95 (*90) % ulatuses säil karjal		Kütitav kari, is jahi eel 2005	Erineb maks lub arvust (jmk maks) ± is.	KVOOT 2005 (kütiti 2004) ja KKT otsus, TK - registr tug kahjust			Min talvit kari 2005= küt k-(kv+ +10(20)%)	Muutus eelm a suhtes + - =		
			is	is1000 ha	muut%	kohta	%			%	%	%			%	%
PÕHJA:	730 322	2230/3240/3860	A3410-3711	4,4-4,8	±	41	1460	4870	1010?	ü100	1550	04-1258	3160	-		
			P3450-3620	4,5-4,7	+	40	1380	4730	870?	ü100	1430		3140	-		
Harju	217010 ?	710/1000/ 1190	A1360-1500	5,7-6,3?	±	40	*540	1890	+700	ü 120	700(483)		1120	-		
Järva	140913	410 / 600/ 720	P1300-1400	5,5-5,9?		40	*500	1760	+570	ü 120	650	04-495	1040	-		
Lä-Viru	179820?	550 / 770/ 910	A600-625	4,2-4,4	±	45	270	860	+140	k.100	270(266)		560	=		
Ida-Viru	192579?	u560/870/1040	P600-620	4,2-4,4		45	250	850	+130	ü 95	240	04-269	580	=		
			A850-850*	4,6-4,6?	=	44	360	1170	+260	ü110	400(344)		730	=		
			P1000-900	5,5-4,6		-43	370?	1230	+320?	k.100	370	04-350?	820	=		
			A600-736	2,9-3,6?	±	44	290	*950	-90	ü.60	180(123)		750	±		
			P550-700	2,6-	+	-42	*260	*890	-150	ü.60	170	04-144	700	±		
LÄÄNE:	u 874 185	2411/3575/4598	A4600-4722	5,4-5,4	=	42	1870	6350	1800	ü 100	1980		4140	-		
			P4210-4550	4,9-5,2	+	41	1790	6110	1560	ü 100	1900	04-1802	4010	-		
Lääne	164 403	337/ 570/ 760?	A900-908	6,4-6,4?	±	42	360	1220	+460?	u 105	400(347)		780	-		
Rapla	175 289	u503 / 750/948	P800-900	5,7-6,4?	±	42	350	1200	+440?	u 105	380	04-352	780	-		
Pärnu	294 479	900 /1260/1600	A900-854	5,0-4,9	-?	44	360	1170	+222	ü105	380(295)		750	=		
Hiiu	69 914	210 /294/371	P900-850	5,0-6,2?	-?	44	350	1160	+260	ü100	360	04-333	760	=		
Saare	170 100	u 487/715/920?	A1600-1760	5,3-5,9	±	42	700	2370	+770	ü105	750(637)		1540	=		
		(KKT 610?)	P1400-1700?	4,7-	+	42	670	*2280	+680	ü100	700	04-637	1510	=		
			A300-280	4,5-4,0	-5?	35(40?)	90-100	360-370	-10?	k70	70(61)		280	±		
			P260-250	3,9-3,6	-10 ?	.35	80	320	-50?	k90	70	04-70	240	±		
			A900-920	5,3-5,4	±	42(45)	360(390)	1230	+310	ü110	400(370)		790	±		
			P850-850	5,0-5,0	-?	42	340	1150	+230	ü110	390	04-410	720	=		
LÕUNA	u 829 226	2309/3360/4210	A3770-3709	4,7-4,6	=	44	1550	5060	855?	80	1360		3560	=		
			P3690-3650	4,6,4,5	=	42	1450	4790	585?	79	1270	04-1208	3380	=		
Jõgeva	143 188	380 /600/760	A700-653	4,9-4,6	-	45	280	900	+140	ü 80	230(184)	05-196	650	±		
Tartu	140 868	400/560/702	P700-650	4,9-	-?	45	*260	*850	+90	ü 80	210	04-192	620	±		
Põlva	113 887	340/470/560	A710-664	5,1-4,7?	-?	44	280	910	+210	ü 95	270(226)		610	=		
Viljandi	181 439	505/710/890?	P710-660	5,1-		44	*260	850	+150	ü 95	250	04-219	570	=		
Valga	124 189	u 354/510/665?	A390-382	3,5-3,4?	-?	42	150	510	-50	k 60	90(94)		410	±		
Võru	125 655	330/510/630?	P370-380	3,3-		41	140	480	-80	ü 60	90	04-105	380	±		
			A950-960	5,6-5,7	+5?	44	400	1300	+410	k100	400(327)		860	-		
			P920-950	5,5-5,6	±	44	390	1290	+400	k 95	370	04-327	880	-		
			A550-556	4,6-4,6	±	45	240	770	+105	k 90	210(174)		540	=		
			P520-520	4,3-4,3?		44	*210	670	+ 5?	ü 95	200	04-203	450	=		
			A470-494	4,2-4,1	±	43	200	670	+40	k 80	160(143)		490	±		
			P470-490	4,2-		42	190	650	+ 20	k 80	150	04-162	480	±		
EV 2005	u 2433 733	6950/10175/12500	A12142	5,0	±	43	4910	16280	3660?	k 100	4890(4075)		10860	=		
			P11820	4,9	=	41	4620	15630	3010?	k 100	4600	04-4268	10530	=		
EV 2004	u 2 434 311	6950/10175/12500	A11780	4,9	=	42	4665	15757	3295?	88	4110(4075)		11210	=		
EV 2003	u 2420805	(jmk 12500)	A11730	4,8 ?	+ 10	44	4886	16031	3935	k 95	4550(3438)		u 11-12 tuh			
EV 2002	u 2450 120	7110/10 300	A 10 584	4,1-4,3	+5...10	44	4484	14476	*7390(4176)	84	3690(2748)		10-11000	=(=)		
EV 2001	u.2413 640	7280/10130	A 9872	4,1	+5...10	43	3991	13372	*+6138(3235)	78	3105		9875(9580)	--(=)		
EV 2000	2 377 480	7160/9990	A 9128	3,8	+5	40	3479	12151	*+4991(2165)	80	2800(2384)		9530(9290)	+		
EV 1999	u.2 377 480	u.7160/9990	A 8 626	3,6	+ 10	41	3 350	11 545	*+ 4 385	80	2667(2190)		9135(8915)	+		

Arvukus on märgatavalt üle maks lubatava Harju, Lääne, Saare?, Pärnu, Viljandi mk-s; ...alla maks lubatava Hiiu, Ida-Viru, Põlva ja Võru mk-s; Küttimeäär on suurim vrd juurdekasvuga ulatuliku metsakahjustuse ja lubatavat ületava tiheduse korral (Lääne/Rapla, Harju/Lääne-Viru; Saare jt). Maakonnas kvooti täpsustades on soovitat järgida **lisas 6** osutatud variante. **Suunamise eesmärk 2005:** kahjustuste pidurdamiseks vähendada talvist arvukust 12-13 tuh-lt 10-11 tuh-le ja ühtlustada paiknemist; kahjustuste korral taotletav tihedus võiks olla 4 is/1000 ha; Arvukuse vähendamisega hilinedes riskime kahjustuste lisandumisega. Senisest adekvaatsem suunamine eeldab korrektset loendust, värske metsakahjustuste õigeaegset registreerimist, metsameeste ja jahihenduste head sidet ja koostööd.

PIIR-KOND, maa-kond	Asurkond 2004.a * suvel / jahiajal					Küttemisandmeid 2004. ja varasemaist aastaist																
	* kühvel-sarve-dega pulle,% suvel	lehma ühe pulli kohta	vasi-kate % karjas	vasika-ta leh-mi,% lehma-dest	vasi-kaid saja lehma kohta	kütiti lehma pulli kohta	vasikat e % kütitud põtra-dest	kütitud lehmad keskm vanus, a	kütitud pullid keskm vanus, a	kütiti 2003-2004		Suremusrisk 1995. - 2004. a küttemisel (= kütitud põtrade % nähtud põtra-dest)										
										kokku is 03-04	% min soovitu-sest 2004	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
PÕHJA	14,1-	1,3+	32,4+	41,3+	84,7+	0,68+	30,3+	4,0-4,2	3,4-3,4	1032-1216	97+	15,6	16,6	14,5	15,2	15,3	17	20	19	20	22	
Harju	15,0-	1,2=	30,5+	45,0+	82,0+	0,61=	28,4-	3,6-3,8	3,1-3,4	458-483	98+	14,7	18,5	11,6	18,0	15,6	14	24	17	20	23	
Järva	8,2	1,1-1,4	35,2-	29,3-	95,0-	0,86+	30,1-	4,2-4,9	3,7-3,5	215-266	99+	14,6	10,8	15,2	12,6	16,0	17	14	32	20	23	
Lä-Viru	8,4-	1,7+	34,2+	39,7+	83,3+	0,75+	29,4+	4,1-4,5	3,2-3,4	249-344	99-	18,9	17,7	15,4	16,2	18,5	20	21	18	21	25	
I-Viru	15,2?	0,9? =	27,6+	51,2+	79,2+	0,45-	31,7+	5,0-3,5	3,6-3,1	110-123	84-	16,0	0 ?	17,6	7,4	12,7	18	13	16	17	10	
LÄÄNE	8,6-	1,4+	31,9-	40,2+	81,2-	0,72-	32,2-	3,7-3,7	3,3-3,6	1711-1710	95-	15,2	18,9	14,1	18,2	19,2	20	22	22	23	23	
Lääne	6,6-	1,4+	33,5+	37,8-	85,8=	0,73-	28,5+	4,2-3,7	3,7-3,9	335-347	98-	14,4	21,0	8,4	21,4	11,8	10?	22	20	26	25	
Rapla	5,4-	1,4+	32,5-	37,5+	83,3-	0,8=	31,2-	3,9-3,9	3,3-3,6	229-295	89+	17,1	29,5	28,0	24,1	20,9	21	19	19	20	22	
Pärnu	7,9-	1,4+	30,9=	39,8+	77,8=	0,52-	33,3+	3,4-3,6	3,1-3,2	633-637	100=	14,4	18,1	14,9	20,0	19,5	21	22	23	23	23	
Hiiu	4,3	0,95-	25,4?	40,8+	69,8+	0,95+	32,8+	4,2-4,4	3,2-4,5	126-61	87+	30 ?	?	19,4	23,9	(54?)	39?	48?	39	32	19	
Saare	12,0+	1,5+	33,2=	38,2+	83,4-	1,15+	44,3+	3,5-3,6	3,3-3,8	388-370	90-	17,1	12,7	11,0	10,1	16,4	20	22	22	24	22	
LÕUNA	8,7-	1,4=	35,2+	34,1-	92,9+	0,75+	31,0-	3,9-3,8	3,3-3,4	1105-1149	94+	16,6	15,5	13,2	16,1	19,7	19	22	22	21	23	
Jõgeva	4,7-	1,6+	34,8+	36,5-	87,6+	0,98+	36,4+	4,1-3,3	3,6-3,5	176-184	98=	?	24,6	11,2	18,8	23,3	17	22	21	23	21	
Tartu	5,3?	1,3-	34,4+	30,3-	93,1+	0,78=	30,1-	5,1-4,3	3,1-3,6	202-226	98=?	13,3	15,1	15,8	18,6	23,5	20	22	27	26	24	
Põlva	3,2?	1,0-	28,1+	44,0-	78,7+	0,4-	25,5+	4,1-2,7	2,9-2,9	109-93	89+	31,6	10,2	12,6	12,6	27,0	19	19	22	23	20	
Viljandi	15,1+	1,6+	35,3-?	36,4-	89,3-	0,67+	33,6+	3,2-3,8	3,6-3,5	298-327	100+	14,7	16,2	16,2	18,6	22,1	22	25	27	21	29	
Valga	7,4-	1,2-	35,1-?	33,9+	97,9+	0,72+	31,6-	3,5-3,9	3,1-3,0	182-174	86+	16,4	13,2	9,9	15,1	16,1	17	21	17	17	22	
Võru	?	1,6-	39,8+	24,8-	108,3+	1,02+	35,0-	3,6-4,3	3,1-3,4	138-145	90=	18,3	13,0	10,8	12,9	14,3	15	18	19	19	20	
EV 2004	11,0-	1,35+	32,9+	38,3+	85,3=	0,71+	32,4+	3,9+	3,5+	4075+	96+	15,7	17,0	13,8	16,6	18,4	19	22	21	21	23	
vrd 2003	14,1	1,3	32,5	38,0	85,2	0,68	31,5	3,8	3,3	3848	92-	Suremusrisk eri aastail eri rühmadel, %										
2002	8,2	1,3	32,4	37,8	85,1	0,66	31,5	3,8	3,5	3438	93	Aasta			pullidel			lehmadel				vasikatel
2001	9,0	1,3	33,6	36,8	88,5	0,71	29,5	3,9	3,5	2748	88	2004				36,8	19,6			26,0		
2000	7,2	1,49	33,7	39,4	85,1	0,73	28,4	4,0	3,6	2384	85	2003				35,0	18,4			24,1		
1999	7,8	1,37	32,7	39,9	84,2	0,67	27,3	4,1	3,9	2190	82	2002				32,7	18,4			23,9		
1998	ei uurit	1,39	33,4	37,6	86,2	0,69	24,1	4,4	3,9	1761	87	2001				37,4	19,2			21,7		
1997	6,3	1,61	29,5	47,4	68,0	0,69	22,2	4,9	4,0	1452	102	2000				33,4	16,5			18,1		
1996	7,9	1,60	28,3	48,3	64,3	0,85	17,6	4,4	4,4	1241	97	1999				35,6	17,1			18,7		
1995	7,1	1,42-	27,3	48,5	64,1	0,88	18,3	4,3	3,9	1208	120	1998				32,0	14,8			14,4		
1994	5,2	1,52	27,6	49,4	63,3	0,82	20,2	4,6	3,8	1968	98	1997				25,5	12,6			11,6		
1993	7,6	1,34	25,7	52,7	59,6	1,03	23,3	4,5	4,1	4267	86	1996				30,8	17,2			11,3		
1992	11,9	1,42	28,6	48,7	68,0	0,95	24,4	5,1	4,7	6564	82	1995				26,4	16,6			11,6		
1991	11,5	1,37	28,4	49,3	69,0	0,87	25,0	4,8	4,6	6400	86	1994				40,8	25,8			20,1		

Küttemiskoormus, is/1000 ha: 2000-1,0; 2001 - 1,2; 2002-1,4; 2003 - 1,6; 2004 - 1,6-1,7 (u 30-35% loendusest); 2005 oodatav 1,8-1,9 (35-40% loendusest?)

Asustustihedus, is/1000 ha: 3,8; 4,1; 4,3; 4,8; 4,9? ≥ 5?

Lisa 3

Mõnede toidukomponentide sisaldus 2004. a kütitud põtrade maosisuproovides

Kuuse esinemist toidus täheldati 12 maakonnas ja männi esinemist kõigis maakondades.

Kuusk: tabelis sisalduse kõrval ka esinemissagedus 2003. ja 2004. a

- **sisalduse muutus:** 2004 keskm madal, olulise muutuseta, peamiselt võrsed, kuid ka koor, seis osutab heale toiduvarule, ei välista asustustiheduse suurenemist,

- **suurim sisaldus:** Jõgeva Laiuse jpk, 0,5 a is - 5% Ku võrseid;

- **vähim sisaldus:** 2004 leiuta 3 mk: Ida-Viru, Hiiu, Võru; (2003 -7, 2002 - 4);

- **es-sagedus:** 2004 muutuseta, keskmine alla 3%, suurim Rapla ja Põlva mk, 2 leidu ka Saare mk;

Mänd: keskmine sisaldus ligi 9%, suurim Rapla ja Võru mk. Pajude kasvuks soodne 2004. a tn kahandas männi osa, kuid mitte kogu talve vältel. Pressi männile suurendas tn männikultuuride vähesus ja hõredus.

M. Mardiste ja J.Tõnisson, juuli 2005

PIIRKOND maakond	Proove* 2003- -2004	Sisaldus, % proovide mahust 2004, kuusk vrd 2003-2004						Ku es-sagedus e " + " pr %; / " + " pr arv 2003 ja 2004
		Pajud	Haab	Mänd	Kada- kas	Kuusk 2003-2004	Kanar- bik	
PÕHJA	295-438	55,7-67,4	2,5-1,8	14,6-8,7	0,3-0,5	J -0,03	5,0-2,0	1,4/4- 2,1/ 9+
Harju	140-187	66,6+	0,5-	10,6-	0,8+	j - j	1,5-	2,8/4 3,7/7
Järva	30-29	74,9+	6,4+	1,3-	1,3+	0 - 0,2	0-	0 3,4/1
L-Viru	66-141	65,3+	2,6-	6,5-	0-	0 - j	3,5-	0 0,7/1
Ida-Viru	59-81	70,4+	3,5+	10,6=	0,5=	0 = 0	1,0+	0 0/0
LahemaaRP	(44-75)	57,3+	1,2+	35,9+	0,02=-	0 - 0	6,0-	0 0/0
LÄÄNE	276-235	47,2=55,1	4,4-3,0	12,5-13,2	1,8-2,7	0,16-0,03	3,4-1,1	2,2/6+ 3,0/7+
Lääne	57-30	63,8 +	3,9+	11,5-	0,5 =	0 - j	0,3-	0 3,3/1
Rapla	32-29	56,8-	2,2-	18,6 +	0,6-	1,0+ 0,1	0-	12,5/4 6,9/2
Pärnu	63-57	62,9+	5,7-	11,6-	0-	0- j	1,3-	0 3,5/2
Hiiu	44-44	54,0+	4,5+	11,0-	0,2-	0,25+0	2,0+	4,9/2 0/0
Saare	80-75	45,6=	0,1-	14,9+	7,9+	0 = j	1,2+=	0 2,7/2
LÕUNA	344-307	69,1+74,0	5,5-5,0	7,0-6,0	0,04-0,01	0,014-0,04	1,5-0,3	3,8/13+ 2,0 /6-
Jõgeva	99-86	77,1+	7,8+	2,7-	0-	0,05=0,1	0,..-	5,1/5 3,5/1
Tartu	93-102	74,1=	3,2	4,8=	0=	j - j	0,..-	3,2/3 1,0/1
Põlva	55-28	68,3+	,1-	12,8-	0,1+	j = j	0,2-	4,9/2 7,1/2
Viljandi	50-47	80,6+	1,5-	2,8-	0-	j - j	1,1-	2,0/1 2,1/1
Valga	39-25	68,8-	7,7+	11,9+	0=	j +=0,2	0,7+	5,1/2 4,0/1
Võru	22-19	58,9+	5,8+	16,9+	0,1+	0 - 0	0,1+=	0 0/0
EV 2004	980*	66,5+	3,1 -	8,9-	0,9+	0,03-	1,2-	2,4/22pr
Vrd:2003	915* -	59,1+	4,3-	11,2 +	0,8 +	0,05-	3,3 +	2,6 / 23 pr
Vrd: 2002	1246 +	57,3-	5,9-	10,4+	0,7+	0,08+	2,1 -	2,2 / 29 pr
Vrd: 2001	1025 +	59,0+	9,0+	7,2+=	0,4-	0,06 -	4,1 -=	2,8- / 29 pr
2000	704 +	56,9=-	6,8+=	6,4=-	0,7+	0,12+	5,9+	4,0 + / 27 pr
1999	482 +	58,3 +	6,0 -	7,9+=	0,2 -	J -	3,7 -	1,7 - / 8 pr
1998	358 +	51,8 -=	7,4 +	7,1 -	2,2 +	0,11 +	5,0 -	4,5 + / 16 pr
1997	265 +	52,9 -	3,2 -	10,2+	0,5+=	0,08+=	6,1+=	3,0 - / 8 pr
1996	183 -	56,4 +	9,7 +	3,3 -	0,2 -	0,06 -	5,2 -	4,4 -
1995	344 +	52,3 =	4,3 -	8,4 -	2,0 +	0,10 +	8,3 -	7,8 +
1994	171 -	52,0 =	10,5 +	11,1 +	0,04 -	0,07 -	9,0 -	7,0 -
1993	253 -	52,9 +	1,6 -	10,6 -	1,6 +	0,12 -	11,1 +	10,0 -
1992	262 -	50,8 +	3,8 -	13,4 +	1,1 +	0,3 -	4,1 -	11,1 -
1991	355 +	45,3 +	4,3 +	11,6 -	0,8 -	1,7 +	7,8 -	17,8 +
1990	274	43,7	2,3	15,6	3,1	1,4	10,5	14,9

Muutused: +, -, = keskm. sisaldus / es.-sagedus vastavalt suurem, väiksem või samal tasemel kui eelnenud aastal;

J - toidukomponenti leiti jälgedena. * - uurimiskõlbulike proovide arv, ca' 5% väiksem kui koguarv

Lisa 4. lk 1 (2)

Pabulaloendus (PL) 2005 ja võrdlusandmeid

Üldloendusele eelnes 16.11.04. nõupäev. Loendusandmed lisas 1. **PL** maht väike – alla 3% normist (Padaiga,1970), kuid ei välistanud täpsustusi loenduspaigus. Põtrade koondumist ajendas 2004/2005. a veerohkus, samas aitasid raied ja jaan 05 tormimurd neid hajutada. Metsakahjustust ilmnes siiski rohkem. PL osutas tiheduse ebaühtlusele, tegelik arvukus võib paiguti üldloenduses kajastuvat ületada, kuid tuleb arvestada, et ÜLD=hettekeseis, PL= keskm talvine koormus nn ühikpõtrades, arvestamata, et osa pabulaid jätnud põtru kütiti, hukkus või liikus mujale.

Koostas: J. Tõnisson, juuli.2005

Loendusala, loendaja	Pabula-hunnikuid	Km	is/1000 ha	Maht normist	Tase **
Loobu mk Harju: 1)LRP 2)Nahe-Ohep LKA L-Viru: 3)LRP Käsmu 4)LRP Sagadi 5)U2, Viit, Halj, Ran -4jpk 11 marsr 6) tud Loobu-LRP piiril 7) (Ohepalu: seire TR.) Kokku	1)326 2)944 3)522 4)250 5)281 6)441 7) (Ohep 230) 2764	1)58,95 2)54,0 3)24,01 4)40,6 5)44,9 6)41,8 7)(Oh 15,1) 264,260	1)4,9 2)15,6 3)19,4 ? 4)4,9 5)5,6 6)9,4 (Ohep 13,6) 9,3	1)1/3? 2) 1/2 ? 3)1/2 4)1/2 5)1/2 6) seire 7)seire	LRP tn 6-8 is/1000ha , arvest küt korraldamisel
RMK jahialad, väljasp prtk 1)Hi Leluselja, noorendik 2)R-Tudu Triigi Kiigemäe 3)R-T Anguse Põlula 4)R-T Anguse Sonda 5)R-T Anguse Tudu Kokku	1) (284) 2)15 3)14 4)42 5)67 422	1) (2,2) 2)6,6 3)4,0 4)6,9 5)8,4 28,100	1) (115,3) 2)2,0 3)3,1 4)5,4 5)7,1 (*8,2)	1)seire 2)seire 3)seire 4)seire 5)seire	arvestatav seirena, osutab ebaühtlust
1)Pärnu, Tihemetsa JS 2) Soomaa RP	511 13	46,1 4,7	9,9 2,5	u 90% seire	1-2
Seire 2005 T. Randveer 1)Hi Laasi 2)Ta Järvselja 3)Ta Laeva 4)L-V Triigi 5)L-V Ohep LKA(sama Loobu all) Kokku	1)274 2)556 3)80 4)25 5)230 1165	1)30,06 2)44,83 3)7,07 4)5,25 5)15,1 102,310	1)8,1 rohkem! 2)11,1 veemõju? 3)10,1 4)4,2 5)13,6 10,2	I astme seire; 2004 - 5,6 2003 - 9,1	maht napp, ei kattu varasemaga
RMK 2005 vrd 2004: Ku 74/ 91 prtk (sh jahialad) Mäi 66/84 prtk Kokku	989 / 778 1998 / 1850 2987 / 2628	87,25 / 102,32 71,71 / 88,2 158,96 / 190,52	10,1/6,8 tõus 24,9/18,7 tõus keskm 16,8 / 12,3	X X	**4, koormus suurenenud
EV 2005 kokku (võrreldav 2004-ga ***)	7632 (4645***)	538,530 (379,570***)	12,7 (10,9***)	X X	tih ebaühtl, tn suuren
EV 2004 kokku (võrreldav 2003-ga ***)	7011 (4383***)	700,72 (510,2***)	8,9 (7,7***)	X X	tih ebaühtl, pg suuren
EV 2003 kokku (võrreldav 2002-ga ***)	6130 (4370)	615,160 (407,7)	8,9 (9,6!)	X X	tih suuren
EV 2002 kokku (võrreldav 2001-ga***)	8686 (5867)	913,7 (710,9***)	8,5-sh prtk (7,4***)	X X	tih suuren
EV 2001 kokku * (võrreldav 2000.-ga***)	5595	665,5 (487 km***)	(7,5) 6,8***	X X	tih suuren
EV 2000 – et vrd 2001. a-ga T Randveeri seire 96 Ku prtk*/ 83 Mä I prtk*		623,6 km***	6,5*** 1,7 – 10 3,5 / 14,7	X X X	4 veidi väh 4 sama või suurem
EV 2000 *		946 km	6,5		4 tõus
EV 1999		1598,3 km	4,0	X	4
EV 1998		2355,2	4,7	X	4
EV 1997		1161	5,1	X	4

*- sealhulgas Ku ja Mä I RMK valikalad;

** - PL tulemus: 1 usald, 2 paiguti arvest, 3 -??, 4 võrreldav tulemusega samas lõigus eelm a;

*** - PL Ku-MäI prtk juures, sobib vrd vaid samas lõigus

X – eesmärk polnud abs arvukuse selgitamine - nt seirel , Ku ja Mä I uurimisel,

(lisa 4 jätkub, lk 2 - koormus is/1000 ha RMK proovitükkide juures)

LISA 4. lk 2(2)

PÕTRADE KOORMUS 2004/2005. a RMK metskondades jälgitavate kuusikute (Ku) ja männinoorendike (Mä I) juures. Lisateave maakondade KKT jahindusspetsialistidele.
Tulemus: koormus suurenenud Ku - min 8 maak ja 4 RMK regioonis, Mä I – min 7 maak ja 4 RMK regioonis; Mä I prtk juures keskm koormus ligi 3 x kõrgem kui Ku prtk juures. RMK jahialade pabulaloendus jäi napimaks kui 2003. a. (+, -, =, ?) – muutus vrd 2004 a.

* vähe andmeid; VUK – ilmnnes ulatuslik värsked kahjustus; Kokkuvõte 10.07.2005. M. Mardiste ja J. Tõnisson

I. Maakond, põdrapiirkond, RMK regioon	Loenduskohti			Loenduskilomeetreid, (ümard)			Põtrade pabula- hunnikuid, tk			Põtrade koormus, is/1000ha						
	Ku	Mä I	kokku	Ku	Mä I	kokku	Ku	Mä I	kokku	Ku	Mä I	keskm				
Hiiu *	3+	3=	6+	3,56+	3,31-	6,87+	54+	249+	303+	13,5+	67,2+	39,4+				
Saare *							?	?	?	?	?	?				
Lääne * VUK	2	2	4	2,63	2,11	4,74	15	98	113	5,1	41,4	21,3				
Rapla * VUK	1-	2-	3-	1,13-	2,21-	3,33-	11-	11-	22-	8,7+	4,5-	5,9-				
Pärnu	12-	13-	25-	14,23-	14,2-	28,43-	113+	338+	451+	7,1+	21,3+	14,2+				
LÄÄNE piirk	18-	20-	38-	21,54-	21,83-	43,37-	193+	696-	889-	8,0+	28,5+	18,3+				
Harju * VUK	3-	5+	8+	3,71-	5,35+	9,06+	92+	238+	330+	22,1+	39,7-	32,5+				
L-Viru VUK	11+	6-	17=	13,08+	6,44-	19,52+	319+	244+	563+	21,8+	33,8+	25,8+				
I-Viru	6-	6-	12-	7,46-	6,55-	14,01-	117+	93-	210-	14,0+	12,7-	13,4-				
Järva	5+	6=	11+	5,65+=	6,73+	12,38+	26-	347+	373+	4,1-	46,0+	26,9+				
PÕHJA piirk	25-	23-	48-	28,89-	25,08-	54,97-	554+	922+	1476+	16,5+	32,8+	24,0+				
Jõgeva	4+	2+	6+	4,58-	2,18-	6,76-	114+	1-	115+	22,2+	0,4-	15,2+				
Tartu VUK	3-	3+	6-	3,39-	3,13+	6,52-	12-	6-	18-	3,2-	1,7-	2,5-				
Põlva	3-	4-	7-	3,42-	4,36-	7,77-	22+	85+	107+	5,7+	17,4+	12,3+				
Viljandi VUK	5-	4-	9-	5,73-	4,23-	9,96-	42+	73+	115+	6,5+	15,4+	10,3+				
Valga	10+	7=	17-	11,7-	7,39-	19,09-	22-	85-	107-	1,7-	10,3-	5,0-				
Võru	6=	3-	9-	7,0+	3,51-	10,51-	30-	130+	160-	3,8-	33,1+	13,6+				
LÕUNA piirk	31-	23-	54-	35,82-	24,8-	60,61-	242-	380-	622-	6,0-	13,7+	9,2-				
II. RMK regioonid 2005 (metsk ja jahialad): algandmed ja põtrade koormus is / 1000 ha →																
Saarte	3+	3-	6-	3,56+	3,31-	6,87-	54+	249-	303-	13,5+	67,2+	39,4+				
Loode	6+	6+	12+	7,46+	6,47+	13,93+	118+	217+	335+	14,1+	30,0+	21,5+				
Kirde	21-	21-	42-	25,13-	22,93-	48,06-	457+	814+	1271+	16,2+	31,7+	23,6+				
Edela	19-	17-	36-	22,17-	18,43-	40,60-	168+	411-	579+	6,8+	19,9+	12,7+				
Kagu	25-	19-	44-	28,93-	20,57-	49,50-	192-	307-	499-	5,9-	13,3+	9,0-				
III. EV / RMK 2000 – 2005: (2005 märgatav suurenemine) algandmed ja põtrade koormus is / 1000 ha: Ku ↓ Mä I ↓ keskm ↓																
2005 EV / RMK	74	66	140	87,25	71,71	158,96	989	1998	2987	10,1+	24,9+	16,8+				
2004 EV / RMK	91	84	175	102,32	88,17	190,50	778	1850	2628	6,8+	18,7+	12,3+				
2003 EV / RMK	100	84	184	116,3	91,2	207,46	604	1760	2364	4,6	17,2	10,2				
2002 EV / RMK	96	87	183	110,1	92,68	202,78	596	2223	2819	4,8	21,4	12,4				
2001 EV / RMK	90	70	160	105,33	73,22	178,55	383	1138	1521	3,2	13,9	7,6				
2000 EV / RMK	96	83	179	112,43	88,72	201,15	443	1459	1902	3,5	14,7	8,4				
IV. RMK regioonid 1999 – 2004: koormuse muutus: 2004 märgatav suurenemine (+)																
Aasta	RMK Saarte		...Loode ??		...Kirde		...Edela		(Lõuna)		(...Ida)		...Kagu		RMK kokku	
	Ku?	Mä?	Ku?	Mä I?	Ku +	Mä I +	Ku =	Mä I +	Ku	Mä I	Ku	Mä I	Ku +	Mä I +	Ku +	Mä I +
2005	13,5	67,2	14,1	30,0	16,2	31,7	6,8	19,9	x	x	x	x	5,9	13,3	10,1 +	24,9 +
2004	7,4	26,9	6,3	23,7	5,2	22,7	4,7	16,1	x	x	x	x	9,8	12,2	6,8 +	18,7 +
2003	?	?	3,3	25,4	4,5	17,9	4,3	14,3	x	x	x	x	6,2	10,8	4,6 =	17,2 -
2002	?	36,7?	5,4	24,1	3,3	17,7	5,3	13,2	X	X	X	X	4,5	11,5	4,8	21,4
2001	?	?	5,2	16,5	2,3	14,1	2,8	11,3	X	X	X	X	3,9	8,3	3,2	13,9
2000	?	33,4	2,1	18,9	3,2	14,2	3,2	19,2	X	X	X	X	4,7	7,2	3,5	14,7
1999	0,4?	X	5,6	X	4,4	X	4,5	X	2,1	X	2,8	X	5,7	X	3,9	X

RMK metskonnad 2005 ... (järg)

Lisa 5, lk 2 (2)

RMK regiooni, maakond	Metskond	Põdra arv suurenes	Ku prtk värskel kahj%, R,M,s	Mä I prtk värskel kahj%, s	LPLUVUK R+M %/prl	VUK kohti, probl	Arvukust vähendada
KAGU: vig Ku prtk 10% (12;7;16;16;0;7), kuuski 1% (5,6;0,2;0,2;0,4;0,0;1), Mä prtk 81% (58;61;69;69;74;54), mände 15% (14;6;14;7;8); LP LU VUK [R+M] prl 46% 15 mk 444 prl (48% 16 mk 310 prl; 25% 11 mk 187 prl), VUK kohti teat 40 – 6 mk (34 – 3);							
Kagu	Va	Aakre	0, 0, 0	56, 34	70	probl	väh
	Ta	Alatskivi	0	1 s	66	14,2,7 mt 9	väh
	Võ	Antsla	P↑	0, 0, 0 s	30 s	60	1
	Ta	*Elva	—				
	Võ	Erastvere	P↑↑	0	32, 30 s	5	4
	Jõ	Halliku		0	0 s	0	5
	Põ	Ilumetsa		0			
	Põ	* Kiidjärve	—				
	Ta	* Laeva?	—				
	Jõ	Laiuse	P↑	0, 0 R	1	50	
	Võ	Missõ	P↑	0 R	27	40	
	Põ	Orava		0	3	20	
	Jõ	*Pikknurme	—				
	Jõ	Põltsamaa		0		20	
	Põ	Räpina		1	3 s	40	4 probl
	Võ	Roosa		0, 0	12, 14 s	30	
	VaVõ	Taheva		0, 0	33, 0	8	
	Ta	Tartu		1	0	0	
	Va	Valga		0, 0, 0, 0	8, 6, 0		probl
	Ta	Vara		0	22	60	
	Võ	Võru		2 R		80	3 probl
	Ta	EPÜJärvelja		0		-	5
RMK esialgne kokkuvõte seisul juuli 2005, ca' 50 - 60 metsk, (sulgudes 2004 ja varasem seis): Kuusikud: 2005 invent 83 prtk ja ü 8,2 tuh kuuse (2004-109/ü10 tuh; 2003-116/11181; 2002. a 109/10488; 2001-101/9967; 2000-103/10245; 1999-114/11433); värskelt vigast 18% prtk (varem 15;19;20;15;13;15) ja u 0,6% kuuski (varem 0,6;0,8;1,2;0,4;0,5;0,7) , s.t. põtrade press kuusikutele ei suurenenud oluliselt, välja arvatud Loode reg Kullamaa, Vahastu ja Vardi mk alal; tugevale männikahjustusele vaatamata Loobu mk-s kuuski ei kooritud. Männi I v-kl : 2005 invent 71obj/6800 mändi (2004-89 **/8500; 2003-96 9171; 2002-92/8844; 2001-81/7733; 2000-86/8180), värskelt vigast 90% (79; 84,4; 85,9; 75,3; 70,1) ja 27,6% mändidest (20,2; 38,3; 17,0; 24,2; 17,0; 12,2). Press noortele mändidele tugevnes ja oli paiguti talumatu, nt Loobu mk.							
Põtrade koormus , is/1000 ha: nii Ku kui Mä prtk juures taas märgatav tõus; regiooni kokkuvõttes oli koormus Mä I juures vrd Ku ca' 2,5 (2004 - 3) korda suurem (vt lisa 4 – 2).							
LP LU VUK - lehtpuude loodusliku uuenduse värskel ulukikahjustus proovilappidel: uuriti 925 prl (901; 674); neist 278 e 30% (36,6; 38,4), eri regioonides 23-49% oli kahjustatud (R+M) tasemel. Suurimat toitumiskoormust kandsid lehtpuudest Pa ja Hb mida esines enam kui 1/3-l prl-st, sh VUK enam kui 2/3-l; kaasnenud Mä ja Ku LU oli samuti sage VUK objekt: Mä I VUK esines enam kui 1/3-l ja oli vigastatud enam kui 80%-l prl-st. Üle 40% küündis levin. liikidest Pa, Hb, Ks, Pk, Pi, Sa ja Ta, kuid ka okaspuude Mä ja Ku LU VUK. Metskitse osa kahjustuses suurenenud.							
RMK jahialad: 2005. a andmed laekusid osalt koos kodumetskondadega, kokkuvõtte neist tehakse hiljem							
VUK kohti RMK andmeil: MMK-le teatas põdrakahjustusest 428 eraldusel 22 metskonda (2004. a 250 er – 17 mk), enim RMK Kirde reg, metskondadest Loobu ja Kabala; kahjustuste levik on laienenud. Osa andmeid, sh erametsa kohta, võis laekuda otse maak KKT-le. Jahindusspetsialistil on soovitatav ülevaadet täiendada ja kvoodi jaotamisel arvestada, rakendades vajadusel eri suunamisalades erinevat küttemiskoormust. <u>Ulatusliku kahjustuse puhul küttemismahu suurendamisel lähtuti kontroll-loenduse ja VUK leviku andmeist (Kullamaa-Märjamaa; Loobu).</u>							
Põdra arvukuse vähendamise vajadust tõstis 2005. a küsitlusel esile ligi pool vastanud RMK metskondadest.							
RMK tabelis ei kajastu 2000. a lageraialade uuenemise inventuur ja metsakaitseline ekspertiis (MKE): 2000. a lageraialade uuenemine (kokkuvõtte V. Siimon, MMK juuli 2005): VUK täheldati erametsas 17,4%-l (ligi 1652 ha) maakondade KKT inventeeritud erametsalankidest, sellest põtrade poolt või osalusele enam kui 1,5 tuh ha; ülepinnaalset ja rühmiti kahjustatud LU kokku enam kui 1058 ha. VUK alade osakaal oli suurim Rapla (42%) ja Harju (35,4%) mk-s, üle 20% lankidest ka Järva, L-Viru, Lääne, Pärnu ja Saare mk-s. Lankide VUK kohalikkude ülevaadet on iga KKT jahindusspetsialistil soovitatav rakendada põtrade küttemiskava täpsustamisel.							
MKE: ekspertiisi teostab piirkondlik metsapatoloog; MKE sisaldab tihti mitme aasta kahjustuse hinnangut, millest VUK vaid osa. 2005. a kolm olulisemat kahjustusala: Kullamaa-Märjamaa, Loobu ja Alatskivi , igas mitmeid jahipiirkondi. Küttemisettepanek arvestab nende alade VUK-ga. Küttemismaht tuleneb jahi eelse ja talutava arvukuse erinevusest ja peab võimaldama kahjustuste alanemise talutavasse piiresse. Põdradele on tihti lisandunud kahjustajana METSKITS, kelle loenduse ja küttemise korraldus on täielikult lahendatav maakondade siseselt.							

Lisa 6

2005. a soovitatav põtrade küttemise maht ja struktuur, kaks varianti

Põdrapiirkond, maakond, (küt% juurdekasvust)	2005. a soovitatav küttemisstruktuur : (% kvoodist) ja isendeid							
	I. Kvoot 4890 is				II: Kvoot 4600 is			
	pulle	lehmi	vasikaid	kokku	pulle	lehmi	vasikaid	kokku
LÄÄNE (ü100%)	35%	30%	35%	100%	36%	31%	33%	100%
isendeid ▶	693	594	693	1980	684	590	626	1900
Lääne (ü 105%) is	140	120	140	400	137	118	125	380
Rapla (ü 105%) is	133	114	133	380	130	112	118	360
Pärnu (ü 105%) is	262	226	262	750	252	217	231	700
Hiiu (k 90%) is	25	22	23	70	25	22	23	70
Saare (ü 110%) is	140	120	140	400	140	121	129	390
PÕHJA (ü100%)	37%	28%	35%	100%	38%	29%	33%	100%
isendeid ▶	574	434	542	1550	552	415	471	1430
*Harju (ü 120%) is	259	196	245	700	247	189	214	650
*L-Viru (ü100%) is	148	112	140	400	141	107	122	370
I-Viru (60%) is	67	50	63	180	65	49	56	170
Järva (95%) is	100	76	94	270	91	70	79	240
LÕUNA (k90%)	36%	27%	37%	100%	37%	28%	35%	100%
isendeid ▶	491	367	502	1360	470	356	444	1270
Jõgeva (ü 80%) is	83	62	85	230	78	59	73	210
Tartu (ü95%) is	97	73	100	270	92	70	88	250
Põlva (k 60%) is	33	24	33	90	33	25	32	90
Viljandi (k100%) is	144	108	148	400	137	104	129	370
Valga (k 95%) is	76	57	77	210	74	56	70	200
Võru (k 80%) is	58	43	59	160	56	42	52	150
EESTI (k100 %)	36%	28%	36%	100%	37%	29%	34%	100%
isendeid ▶	1758	1395	1737	4890	1698	1361	1541	4600

Prognoos. Arvukus tn ületas 12 tuh is, olles Eestis keskmiselt tn lähedal lubatavale ülempiirile, kuid paljudes jahipiirkondades sellest märgatavalt üle. Paiknemise ebaühtlust soodustasid kõrge veeseis ja põtrade liikuvus. Ilmnes ulatuslikke metsakahjustusi koondumiskohtades (KE, lisa 5). Kahjustust on soodustanud kõrge veeseis, põtrade liikuvus, loendus- ja küttemislüngad.

Eesmärk. Põdra arvukuse tõusu ja kahjustuste peatamine, tiheduse ühtlustamine.

Küttemismäär. Soovitatav määr, 4,6-4,9 tuh is piires, vastab eeldatavale juurdekasvule (lisa 1). Maakondades ja jahipiirkondades, kus põdra arvukus ületab suurimat lubatavat, on soovitatud kütida üle juurdekasvu. Ulatuslike metsakahjustuste piirkondi, nt Loobu, ü 100 tuh ha, on soovitatud käsitleda eraldi suunamisalana, rakendades tiheduse alandamiseks samuti juurdekasvust kõrgemat küttemismäära.

Küttemisstruktuur. Soovitus tugineb seireandmeile ja arvutustele (RKTL, Mauri Pesonen) ning aitab kaasa asurkonna senise soolis-vanuselise koosseisu ja sigimisvõime säilitamisele.

Eeldatav tulemus. Küttemist ja lisanduvat jahi välist suuremust arvestades peaks arvukus jääma 10-11 tuh vahemikku, põtrade paiknemine ühtlustuma ja männikultuuride talvine kahjustamine pidurduma. Kahjustuste probleem ainult põtrade küttemisega arvatavasti ei lahene, vajalikud on metsamajandus- ja kaitsemeetmed ning metsaomanike ja jahiühenduste **koostöö** kahjustuste ennetamisel, mille kavandamiseks on õige aeg juba sügisel. Suunamise võtmeks on võimalikult adekvaatsed loendus- ja seireandmed. Kui loendusandmed peegeldasid tegelikkust, on ka küttemise tulemus tn ootuspärane.

*Harju-Lääne-Viru: Loobu mk piires põdrakahjustust ja kontroll-loenduse tulemust silmas pidades täpsustatakse küttemisvariant ja taktika jahi eel kohapeal. Vajadusel taotletakse jahiaja pikendamist.

2004. a jahimeeste poolt kogutud põdramaterjal

Lisa 7

Materjal on kasutusel uurimistöös, põdraasurkonna suunamises ja koolituses.

Kõigile materjali kogumises osalenud jahtkondade jahimeestele uurijate siiras tänu.

Koostas: J. Tõnisson, juuni-juuli 2005

Piirkond, maakond, PVK [#] tagastanud jahtkondade arv	Materjal 2004					
	Vaatusandmed, is		Kütitud põtrade materjal, tk ..			
	suvised: 2004-333vk 2003-268vk 2002-339vk 2001-334vk 2000-217vk	jahiaegsed: 323 PVK 308 PVK 316 PVK 289 PVK 242 PVK	Ala- lõualuid	♂ sarvi	*Mao- sisu- proove	* ♀ sigimis- elund- kondi
PÕHJA 94+	2043+	3444+	967+	293+	438+	99+
Harju 30	860	1301	375	118	187+	21
Järva 20	433	752	177	34	29-	10
Lääne-Viru 27	401	1221	305	112	141+	55
Ida-Viru 17	349	413	110	29	81+	13
LÄÄNE 104-	1738+	5291+	1389+	323-	235-	127+
Lääne 15	426	1099	272	38	30	24
Rapla 25	362	1047	249	75	29	16
Pärnu 33	243	1926	540	141	57	56
Hiiu 10	102	264	58	3	44	9
Saare 21	605	955	270	66	75	22
LÕUNA 127-	1181+	3166+	905+	173=	307-	103-
Jõgeva 24	287	670	179	32	86	27
Tartu 18	65	393	187	19	102	16
Põlva 14	106	210	75	30	28	10
Viljandi 26	424	807	236	31	47	17
Valga 29	299	659	150	32	25	18
Võru 16	-	427	78	29	19	15
Eesti 2004 324	4962+	12144+	3261+	789+	980+	329+
2003 323+	4043 -	11400 +	3051 +	736 +	915 -	ü 300 -
2002 316+	4644 +	10444 +	2550 +	506+	1330+	325+1?
2001 289+	4528 +	7330 +	1858 +	429 +	1097+	303 +
2000 242+	2621 -	6694 +	1571 +	327 +	704 +	217 +
1999 219 -	3205-279VK	5530 +	1344 +	215 +	494 +	160 +
1998 233+	-	4723	1025	163	358	136 / 104
1997 194	3842		741		265	100 / 80
1996	3181		636		185	... / 80
1995	3005		649		344	124
1994	2797		737		171	64
1993	3472		1121		253	96
1992	-		1527		262	-
1991	-		2172		355	-

- PVK arv eri uurimislõikudes erinev, sest kõiki küsitud andmeid alati ei esitatud

* - uurimiskõlbulikud proovid

2005. a uurimismaterjali kogumine. PÕDRAASURKOND

Lisa 8

Kasutusõigusloa saanud jahiseltsid koguvad kasutuslepingu kohaselt vaatlusandmeid ja biomaterjali. Selleks vajalikud plangid ja kilekotid edastab keskkonnateenistus.

1. Plangid: vaatluskaardid, kütitud põtrade andmelipikud.

1.1.VAATLUSKAARDID: suvine; jahiaegne (PVK) tagastamisega jahi lõpus.

1.2.ANDMELIPIK: lisage see igale võetud lõualuule, sarvele proovile. Kandke lipikule kütamise koht, aeg, isendiandmed, võetud bioproovide ning täheldatud vigastuste-haiguste andmed. Lipiku osadest sobiv lisage täidetult vastavale biomaterjalile (p 3.2 v 3.3), pulli lõualuu võib koos lipikuga sarvede külge siduda.

2.Vaatlusandmed: eristage nähtud põdralehmad vasikate arvu järgi ja pullid, suvel sarvede arengu alusel.

2.1.Suvised vaatlusandmed: juuli-augusti andmed edastage keskkonnateenistusele 25. augustiks.

2.2. Jahiaegsed vaatlusandmed: korrektselt täidetud PVK on põdraasurkonna seisundi hindamisel asendamatu.

3. Biomaterjalid: alalõualuu, maosisuproov, sigimiselundkond, sarved, kokkuleppel muu vajalik.

3.1.Alalõualuu: **kõigilt kütitud põtradel** võtke alalõualuu parem pool täispikkuses, kõigi esihammastega; vasak lõualuu saagige läbi esihammaste tagant. Alalõualuu puhastage ja kuivatage, lisage andmelipik. Hoidke materjal ülevaatuseni kuivas jahedas/sügavkülmas. **ÄRGE PAKKIGE KUIVAMATA LÕUALUID KILESSE**, kus need roiskuvad!

3.2.Maosisuproov toidu koostise uurimiseks: ca' 30%-l kütitud põtratest võtke **VATSAST**, kus toiduosad suuremad, tervesse kilekotti u **1 liiter toidumassi**. Eemaldage õhk, sulgege kott, lisage andmelipik. Proove võib hoida kuni 1 kuu pimedas jahedas kohas või sügavkülmas. Soojas hoitud või katkistes kottides proovid pole uurimiskõlblikud.

3.3. **Põdralehma sigimiselundkond (emakas, munasarjad - vt joonist) viljakuse ja juurdekasvu uurimiseks: näidiste arv ühe maakonna kohta vastab u 1/10-le KVOODIST** (= maosisuproovide arvuga, min 20, maks 50 proovi).

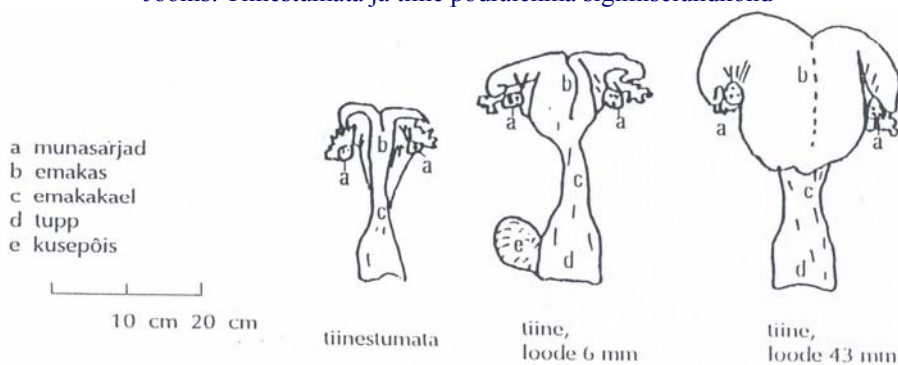
Proove võib võtta igas vanuses põdralehmadelt, v.a vasikad, ja kogu jahiaja vältel, kuid okt II p - nov võetud proovid on märksa informatiivsemad. **Proovi võtmine: lahkamisel olge ettevaatlik, et sigimiselundkond jääks vigastamata.**

Hakates siseelundeid eraldama tagantpoolt, leiab pärasoole kõrvalt tupe, millest ette/üles suundub emakakael, seejärel kaks emakasarve ja kummagi lõpus peened väänlevad munajuhad, mille juures, emakast veidi eemal, tihti rasva sees, paiknevad

munasarjad. Materjal võtke tervikuna ja vigastamata, jättes mõlemad munasarjad emakaga ühendusse. Rasva, pärasooletüki või põie esinemine ei sega. Eemaldage emakas, tehse tupe kohal läbilõike. Täitke andmelipik ja lisage tervesse kilekotti paigutatud proovile. Andmelipik koos uuritava looma alalõualuuga on tingimata vajalik. Bioproovide säilitamiseks sobib

sügavkülmik, lühiajaliselt ka nullilähedasel temperatuuril kinnine kast. Roiskunud proove pole võimalik uurida.

Joonis. Tiinestumata ja tiine põdralehma sigimiselundkond

3.4. **Sarved:** pullide seisundi ja sarvede arengu hindamiseks mõõdetakse igas maakonnas võimalikult kõigi kütitud pullide sarved ja määratakse pullide vanus. Jahimehel tuleb tagada sarvede koheletoimetamine ja mõõtmiskõlblikkus: vähemalt osaline vääristamine, puhastamine või kuivatamine roiskumise vältimiseks, sama isendi alalõualuu esitamine koos sarvedega. Üksikasjadest annab teada KKT jahindusspetsialist.

5. Põdrasarvepäevad: November 29-30 Pärnu; **Detsember:** 1-Rapla; 2-Läänemaa; 3-Hiiumaa; 4-Saaremaa; 5-Tartu; 6-Viljandi; 7-Valga; 8-Võru; 9-Jõgeva; 12-Ida-Viru ja Lahemaa; 13-Lääne-Viru ja Aegviidu; 14-Harju; 15-Järva; Töö käigus kogutakse ka metssea- ja metskitselõualuid. **Lisapäevad kokkuleppel oktoobris ja novembris.**

Materjal 2005. a küttemisettepaneku juurde. Koostas: Jüri Tõnisson, MMK 07 - 339 149